

ARVID KALNINSZ (1894—1980)

Арвид Кальнинш (1894—1980)

Arvid Kalninsz (1894—1980)

Arvid Kalninsz urodził się 18 sierpnia 1894 r. na Łotwie. W Rydze ukończył gimnazjum, a następnie w 1916 r. Wydział Chemiczny na Politechnice, w 1930 r. doktoryzował się. Całe życie był związany z Rygą, tu pracował najpierw na Politechnice, a następnie był pracownikiem i dyrektorem Instytutu Chemii Drewna Łotewskiej Akademii Nauk.

Prof. dr akademik A. Kalninsz był jednym z najwybitniejszych uczonych Związku Radzieckiego, wielkim znawcą

problemów chemii drewna i jego technologii. Był szeroko znany za granicą ze względu na swe liczne prace teoretyczne. Dużą, choć spóźnioną, sławę przyniosły A. Kalninszowi badania w zakresie żywicowania chemicznego. Jako pierwszy w świecie zastosował w żywicowaniu różnego rodzaju związki chemiczne w celu pobudzenia i zwiększenia wycieku żywicy. Wyniki swych badań w tym zakresie i teoretyczne podstawy wyjaśniające stymulujące działanie tych substancji zgłosił na I Kongres Leśny w Rzymie w 1926 r. oraz opisał w swym podręczniku chemii drewna. Z różnych względów badania te pozostały nie zauważone, choć stały się punktem wyjścia dla podobnych badań radzieckich (Sinielobow 1930) i niemieckich. Do literatury światowej weszły natomiast szeroko rozkłamowane badania niemieckie wykonane w pobliskim Królewcu (Hasenland 1932, Kublun, Loyeke 1934—1938). Dopiero badania powojenne poz-



woliły wydobyć zasługi A. Kalninsza w tym względzie i wykazały, że „jest on ojcem żywicowania chemicznego” (E. Kamiński, 1958).

W okresie po drugiej wojnie światowej zainteresowania A. Kalninsza objęły szerokie problemy chemii drewna. Duże znaczenie naukowe i praktyczne miały badania z zakresu hydrolizy drewna i jego składników. Na szczególne podkreślenie zasługuje opracowana przez A. Kalninsza tzw. ryska metoda hydrolizy drewna, umożliwiająca produkcję drożdży paszowych w małych zakładach. Opracował On również sposób produkcji furfurołu i krystalicznej glukozy. Dążenie do kompleksowego przerobu drewna i jego komponentów naprowadziło Go na pomysł zużytkowania igliwia do produkcji mączki paszowej i past chlorofilowych, mających duże zastosowanie w przemyśle farmaceutycznym i kosmetycznym. Obecnie mączka paszowa z igliwia jest produkowana w ZSRR w setkach tysięcy ton, wzbogacając zasoby paszowe kraju. W okresie narastającego kryzysu paszowego, szczególnie warto przypomnieć to osiągnięcie prof. A. Kalninsza — i wykorzystać je w praktyce w Polsce.

Pod kierunkiem wielkiego uczonego zostały opracowane również nowe środki i metody ochrony drewna, szeroko stosowane w Związku Radzieckim. Opracowane też zostały nowe typy klejów papierniczych, umożliwiające zmniejszenie o 40—50% zużywanej do tego celu kalafonii. Cenne są również opracowane metody produkcji na bazie zmodyfikowanej celulozy polimerowych substancji chemicznych o przedłużonym działaniu.

Dużę znaczenie przemysłowe ma również opracowana przez A. Kalninsza metoda plastyfikacji drewna za pomocą amoniaku. Metoda ta jest szeroko stosowana przy wyrobie z drewna trwałych i odpornych elementów maszyn, narażonych na długotrwałe obciążenia i ścieranie.

W ostatnich latach swego życia A. Kalninsz zajmował się zagadnieniami chemicznego wykorzystania różnorodnych odpadów drzewnych. Należy Go uznać za prekursora idei wykorzystania biomasy leśnej.

Całe swe życie prof. dr A. Kalninsz poświęcił ulubionej swej dziedzinie, chemii drewna. Był organizatorem i dyrektorem Instytutu Chemii Drewna Łotewskiej Akademii Nauk. W ramach Akademii kierował pracami Komitetu Chemii Drewna i jego komponentów. W tym zakresie był głównym koordynatorem badań w całym ZSRR. Był długoletnim naczelnym redaktorem czasopism „Chimija Drewiesiny”.

Akademik prof. dr A. Kalninsz był człowiekiem wielkiej pracowitości. Jest on autorem ponad 450 oryginalnych prac badawczych, 120 udoskonalień i 70 patentów. Twórczo pracował do ostatnich dni życia, wszystkie swe myśli i czyny kierując dla osiągnięcia głównego celu swego życia, którym było dążenie do praktycznych rozwiązań, przynoszących korzyść społeczeństwu.

Za zasługi na polu nauki był nagrodzony tytułem zasłużonego działacza nauki ZSRR, był laureatem ogólnopaństwowych i republikańskich nagród naukowych. Był odznaczony dwoma orderami im. Lenina, dwoma orderami bohatera pracy, Orderem Czerwonej Gwiazdy i wieloma innymi medalami i odznaczeniami.

W pracy i w życiu osobistym prof. dr A. Kalninsz odznaczał się pogodą, serdecznym stosunkiem do kolegów i podwładnych, zawsze pełnym życzliwości i przyjaźni. Wykształcił licznych następców, kontynuatorów

swego dzieła i stworzył znaną w świecie ryską szkołę naukową w zakresie chemii drewna i jego składników.

Prof. dr akademik A. Kalninsz utrzymywał żywe kontakty z wieloma polskimi pracownikami nauki i praktyki. Wielu Polaków przebywało na stażu w Jego Instytucie, doznało Jego serdecznej opieki i pomocy. W 1962 r. prof. dr A. Kalninsz przebywał w Polsce jako gość Instytutu Badawczego Leśnictwa i zapoznał się ze wszystkimi ośrodkami naukowymi, zajmującymi się głównie żywicowaniem. Udzielił też wielu cennych rad i wskazań, które pomogły udoskonalić metody naszych badań w zakresie żywicowania. Jego stosunek do Polaków i polskich spraw był niezwykle życzliwy i zawsze był uważany za naszego przyjaciela.

Dlatego z wielkim żalem i głębokim szacunkiem wspominamy wielkiego uczonego, wspaniałego człowieka i naszego przyjaciela.

Edward Kamiński

Pamięci prof. dr. G. Beckera (1912—1980) i prof. dr. W. Bavendamma (1898—1981)

Воспоминания о проф. докт. Г. Беккере (1912—1980) и проф. докт. В. Бавендамме (1898—1981)

Remembrance of Prof. Dr. G. Becker (1912—1980) and Prof. Dr. W. Bavendamm

W ostatnim okresie nauka RFN oraz światowa poniosły dotkliwą stratę w dziedzinie ochrony drewna i fitopatologii leśnej. 27 października 1980 r. zmarł prof. dr G. Becker, emerytowany wieloletni Kierownik Oddziału Biologicznych Badań Materiałów i Ochrony Drewna w Bundesanstalt für Materialprüfung w Berlinie-Dahlem, a 20 października 1981 r. prof. dr W. Bavendamm, emerytowany kierownik Instytutu Biologii i Ochrony Drewna w Bundesforschungsanstalt für Forst- und Holzwirtschaft w Reinbek k. Hamburga.

Prof. dr, dr h.c. Günter Becker, urodzony w 1912 r. w Jutrosinie k. Poznania, związany był całe życie z Instytutem Badań Materiałów w Berlinie-Dahlem. Pod jego kierunkiem Oddział Biologicznych Badań Materiałów i Ochrony Drewna rozwinął się w czołową placówkę w tej dziedzinie w świecie. Działalność naukowa i organizacyjna prof. Beckera została omówiona szczegółowo w „Sylwanie” z okazji jubileuszu 65-lecia urodzin i 40-lecia pracy zawodowej¹. XI Sympozjum Ochrony Drewna, które odbyło się w dniach 9—10 grudnia 1980 r. w Rogowie dedyko-

¹) „Sylwan” 122/6/1978